

adres

54-436 Wrocław

ul.

urodzona: przeło podobnie
H 19 14 r.

brak zdjęć

PSK
Armsia Andeas
2 Korpus
Italia

SUTKOŃSKA Maria

2383/MSK

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI — SUTKOWSKA, Maria
T. 2383/USK

I/1. Relacja —

I/2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące osoby relatora —

I/3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację ✓ k. 5, s. 1-10

III/1 — Materiały dotyczące rodziny relatora —

III/2 — Materiały dotyczące ogólnie okresu przed 1939 r. —

III/3 — Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III/4 — Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 r. —

III/5 — inne. —

IV. Korespondencja ✓

V. Nazwiskowe karty informacyjne ✓

VI. Fotografie kwak

II Materiały uzupełniające relację

- Ankieta o losach kombatanek oprac. przez J. Kwolekowską, 1967, mps, rkps, oryg., k. 3, s. 1-6
- wspomnienie - uzupełnienie ankiety, 1967, rkps, oryg., k. 2, s. 7-10.

Irena Królikowska
Warszawa 10, ul. Sempołowskiej 3 m.25.

Warszawa, dnia .....1967r.

61

11/17

A N K I E T A

Zamierzam napisać pracę o losach kombatantek po wojnie. Jako jedna spośród Was, pragnę poznać historię Waszego życia, która pomoże mi zbadać wpływ służby wojskowej kobiet na ich późniejszą pozycję w społeczeństwie i rodzinie. Proszę więc uprzejmie o szczerą odpowiedź na postawione niżej pytania, ewentualnie dołączenie na osobnej kartce swego życiorysu. Jeżeli pragniecie pozostać nieznane, ankiety można nie podpisywać lub podać tylko wybrany pseudonim. Mile widziane wszelkie zdjęcia, które po wykorzystaniu, na życzenie adresatki, mogą być zwrócone.

Z góry dziękuję za współpracę.

1. Po demobilizacji osiedliłaś się: / odpowiednie podkreśl/
w mieście stołecznym,
w mieście wojewódzkim,
w mieście powiatowym,
w małym miasteczku,
na wsi,
w osiedlu.

Dlaczego: *Uważałam że w tym czasie gdzie wyżytko zmniejszone będzie potrzeba duże nakł do pracy dostanie pracę i wychowanie swoje dzieci które pozostały na miasteczku*

2. Opisz pokrótce warunki, w jakich odbywał się Twój start życiowy po zdemobilizowaniu:

Gdy wróciłam do kraju już męza nie zastałam zmarł w 1945 r. Zastąpiłam syna i córkę które były bardzo w innym miejscu suggerowałam im do siebie aby być razem. Jakże było pierwsze przyznanie z dziećmi po siedmiu latach z radością trudno opisać zatrzymałam się w brata a następnie postarałam się o pracę i o mieszkanie. Chyba to było trudno nie mając nic kompletnie lecz miałam nadzieję że wyżytko będzie dobre. Najbardziej tęskniłam za wojoną gdy zobaczyłam jak maszerują gotowe byłam za nimi i.

3. Start ten wydatnie ułatwiła Ci :   rodzina,
    przyjaciele,
    państwo,
    społeczeństwo,
    instytucje społeczne,
radziłaś sobie całkowicie samodzielnie. /odpowiednie podkreśl/

4. Czy rozpoczęłaś naukę po zdemobilizowaniu:
    tak,
    nie.
 Jeżeli tak , to dlaczego uważałaś to za konieczne:

5. Rozpoczęłaś naukę - doksztalcanie się:
 - już w roku 1945,
 - kilka lat później, /kiedy/
 - kilkanaście lat później,
 - wcale nie uczyłaś się,

6. Jeśli rozpoczęłaś naukę, to czy:
 - ukończyłaś szkołę podstawową,
 - " " " zawodową,
 - " " " . średnią ogólnokształcącą,
 - " " " " zawodową,
 - wyższą.

7. Co zdecydowało o takim wyborze:

Jeżeli przerwałaś naukę, to podaj przyczyny tej decyzji / ile klas ukończyłaś:

8. Podaj zawód , w jakim pracujesz:

krawcowa bytadek Szwalin i Pralin

a/ Ile zarabiasz / jakie masz gospodarstwo/ :
1600 zł

b/ Jakie posiadasz mieszkanie:
dwa pokoje z kuchnią

c/ Czy posiadasz: Telefon,
    radio,
    telewizor,
    adapter,
    pralke.
    lodówkę,
    odkurzacz,
    inne;

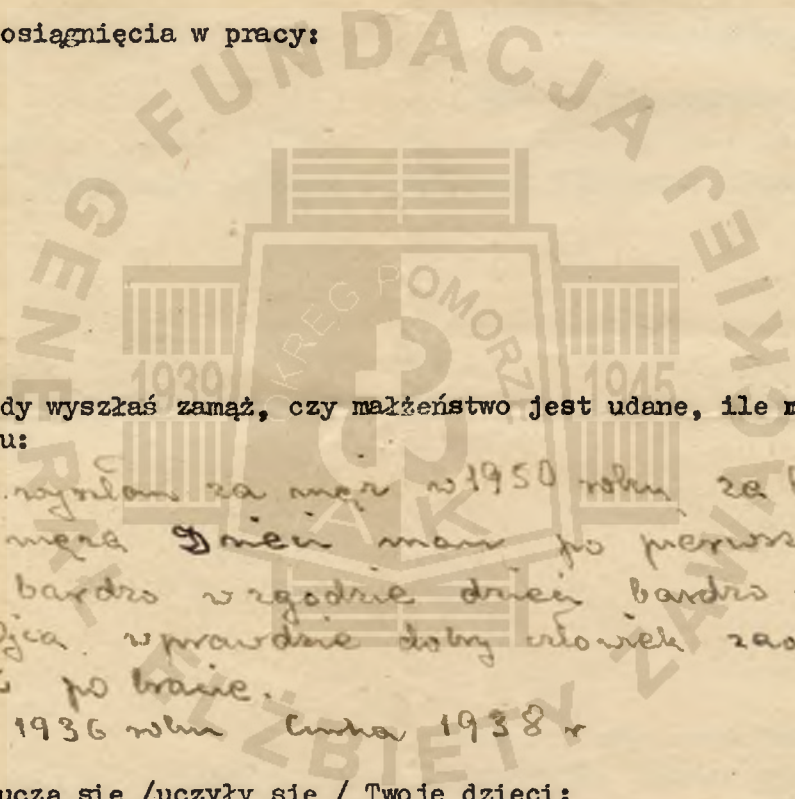

12. Czy jesteś zadowolona ze swych osiągnięć: - osobistych tak, nie.
 - zawodowych tak, nie.
 - społecznych tak, nie.
 - naukowych tak, nie.
 - małżeńskich tak, nie.
 - towarzyskich tak, nie.

13. Czy utrzymujesz więź z kombatantkami :
 Tak, nie.

nie mam gdzie się znajduje
 Dlaczego:

14. Opisz swoje osiągnięcia w pracy:

15. Napisz , kiedy wyszłaś za mąż, czy małżeństwo jest udane, ile masz dzieci, w jakim wieku:

*Długo raz wyszłam za mąż w 1950 roku za brata
 nieżyjącego męża. Długo mam po pierwszym mężu
 syjenny bardzo wygodnie dzieci bardzo starym
 drugiego ojca. wprawdzie dobry człowiek zaopiekował
 się dziećmi po bracie.
 Syn w 1936 roku córka 1938 r*

16. Podaj, gdzie uczą się /uczyły się / Twoje dzieci:

skomponowały 7 klas podstawowej

- Jak kierowałaś ich losami:

*Syn jest wojtku zawodowym
 córka wyjechała za mąż za dobrego człowieka*

- Czy nie zawiodły pokładanych w nich nadziei:

Dzieci mam dobre

17. Czy Twoja rodzina szczyli się tym, że byłeś żołnierzem:

- tak, bardzo,
- tak,
- jest obojętna,
- nie.

Zilustruj to przykładami:

Starybarraniej rozwił się w murek który dwóje do rekoty 4 klasy pod. Na lekcji historii wspominał o s.p. generale Sikorskim. Pani spytała skąd ty wiesz odpowiedział że moja babcia była w wojsku.

18. Czy swoją przeszłość żołnierską wspominasz z przyjemnością, czy z niechęcią:

Dlaczego tak jest:

Harde warunki postoją w dzień i noc w innych miejscach mamoty wstawać i to radość wolę ze byśmy pomocy w wojsku przewozić samochodami bezynę amunicję

a/ czy uważasz, że służba wojskowa wpłynęła ujemnie na Twoją kobiecość?

napewno nie

Podaj przykłady:

Wychowałam dzieci na dobrych Obywateli i ujęcie się opinia dobrą. tak żyłabym od tych przebrzydłych w prawdziwe sama nie lubię się chwalić

b/ czy uważasz, że służba wojskowa dała Ci jakieś szanse życiowe?

Podaj przykłady:

c/ czy ktoś Ci wytykał w sposób przykry okres służby wojskowej?

Podaj przykłady:

Wilkakrotnie musiano wnie lecz odpowiadałam że które chce się zle prowadzi to może w cywilu a w wojsku moje koleżanki były bardzo młode bardzo dobre wychowane i dbały o swoją opinię

19. Czy Twoja córka /dzisiejsza młodzież/ byłaby ,Twoim zdaniem, zdolna pójść w Twoje ślady, gdyby zaszła tego potrzeba?

myśle że tak bo jest zaradna pracownia

20. Podaj:

a/ Ile miałaś lat w chwili mobilizacji:

27 lat

b/ Jakie miałaś wykształcenie?

5 klas dwa lata życia i wojny

c/ Gdzie mieszkałaś przed wojną:

- miasto stołeczne,
- miasto wojewódzkie,
- miasto powiatowe, Ostrów Marszałka
- miasteczko,
- wieś,
- osiedle.

d/Gdzie mieszkałaś przed mobilizacją?

Z. S. R. R. Talinowo Serraków
1939 1945

e/ Gdzie pracowałaś?

w Poczcie fabryce tokarni
zabawek dziecięcych

f/ W jakim stopniu wojskowym opuściłaś wojsko?

Ochotniczo

g/ Jakie otrzymałaś odznaczenia i kiedy? w 1945 roku

Medal Wojska po raz pierwszy Nr 33252
Dzianka pamiątkowa 2 korpus. Szwarcza za wojnę 1939-45
Szwarcza J. The War Medal 1939-45 Dęce Medal.

21. Czy chciałabyś coś jeszcze od siebie dodać:

Medal Wojska Polskiego wręcono mi
w trzecim wojennym szpitalu kiedy byłem
po operacji kamii nerwowych

Jeszcze raz dziękuję Ci za udzielenie pomocy w tej pracy.

Wspomnienie

W Egipcie mieliśmy obóz zakwaterowania w Ismaili
1944 r od stycznia do końca kwietnia.

Dokuczaly nam straszne upaly i byse piaszczyste
czyli kamienne. W Port Saidzie ładowaliśmy się
na statek Batony wielka radość spotkala nas
jak zobaczyliśmy Polkich marynarzy.

Trec more wsrodziemne plynęliśmy pięc dni
strasznie chorowaliśmy na morską chorobę bardzo
wczeso mieliśmy alarmy z poduszkami do tych
alarmow już się przyzwyczailiśmy kolo Cyzylis
zaminowane more i strasna trwoza a my
wersle na ten alarm jak zwykle po wystąpien
marynarze zaczęli nam murci jak to dobre
ze me widzieliśmy wego niebezpieczeństwa.

Sdy przyplynieśmy do portu Taranto do Italii
wielkie rozczarowanie tam wielka pustynie
a tu szalona zmiana trawy się zielonia
zyto prozica już dure a w nich pełno tulipanow
tak jak byśmy narodziły się na świat. Cała nasza
kompanja wozkami premarasowaliśmy kawałek
do miasta a tam czekały na nas wozy.

pojechaliśmy do Sanrbarizjo staliśmy w miastie
w takich krakach a w górze miasto Motola

Przyjechaliśmy 5 maja 1944 roku na drugi dzien
dostaliśmy wozy doorki 11 maja ofensywa
na Monte Kasyno 22 maja wyjechaliśmy
wozami wozami do Ostomy rozjąc całą kump
wojska dwa dni w podrozy spaliliśmy pod wozami

Ostona całe miasto zburzone nie nie pozostało
jeden gmur i pobożarisko i pełno grobow różnej
narodowosci

lyantow jezere nie bylo jak nas zobaczyli II/8

zaczeli się ścigać. Nasz obóz jak wjechalimy
widać duże drzewa oliwne przemiać duże
jak my wjeżdżali to tylko drzewa treseraty
poprosilimy uznicow zeby przemieć skosic
duże noce spalyli pod gołym niebem
na trzeci dzien zberalo się na deser dostalimy
orkisz marmoty stariac codziennie godz 5 rano
silniki w nich wjeżdżalimy na dyspozycje
przewozilimy cale komp. wojsko amunicje
benzynę bytlimy w drugiej linji frontu
tu naprawde karowka Ostoma byla nad morem
adryatyckim tu niestety dlugo się trzymali
bo byli w tych gorach w bunkrach ufortyfikowan
to bylo miasto nie do zdobycia Dopiero kolichtwo
i zmora adryatyckiego desant wysadzili dopiero
niemcow wykuszyl. Nastepnie wjechalimy
do Synigali tu duże drzewa oliwne duża
komercyna po jej ja z cholera nie namyslawiac
nie duzo wybieramy najwieksze drzewo aby postawic
namiot uniezylim się nad tym stawiam
te trzy banki utawic planckę rozpostrec
sznury i kotki porabiac w ziemi nastepnie
drzewo i namiot nakryc siekłą maskownicą
komercynę spadlami wiekaly po scianach
laska stul na wodku pomierony maskiter
na podloge kocami przy stole fotel.
tak resmy szybko robily ze nawet nie rozmawialy
do siebie z tego uniezelenia az po skonczeniu
pomylilimy nie ja rychnylam głowę zaimach
i widzę jakis pułkownik spaceruje po rowie

4/9

Gdy mnie zobaczył zaczął mówić o babie baby
zarazem nam się dzie. Ale mówię Was podawali
ze jesteś bardzo zdyscyplinowane ja Was
obserwuje, z zegarkiem w ręku w ciągu godziny
całą komp wszystkie namyśli postanowe
Nareszcie po tych tygodach chwile pod drzewem
niedługo obserwowaliśmy ile samolotów poszło
ile nie wzięto zadowoliliśmy że już nie wzięli
w Syngali strasnie bombardowali i ciężkie
detonacje aż ziemia drżała razem z torcami
jeszcze mężczyźni nas straszyli myśkami
Najgorzej była noc ja sama w namiocie
koleżanka miała służbę w kancelarii, u prawdziwie
już byłam przywykła do jednego serce waliło
a tu słyszę wicher samochody odwróciły się
wien żeby w górę blask mi był tu dokoło by było
do oparcia dokoło było drzew owocowych i ogrodów
tam byliśmy tylko dwie dni a następnie
do Monte Marciano i też 10 dni takie cyganie
życie. Następnie do obwodu do Loreto. Obóz nasz
w drzewach lecz tu w nizinie błoto nie można
było wozem wyjechać kółka się kręciły a wóz stał
w miejscu podładowaliśmy deski i gaterie żeby
wyjechać niedługo ze w Warszawie jest
porównanie bo mieliśmy głosnik. Miałam nawet
ja doktor wleczka kaskę bardzo pulnowało obrus
nie pociła cyrula zadnego. Po niemiecku
wyjechaliśmy w straszne góry Apresso jedna
z koleżanek wpadła w przepaść i dwa dni
nie miała w potrawie zatrzymać a drzewo w lesie
zobaczyli i dali znać że syniowa Polka Miliana
w przepaści

11/10

Od nas pojechali z wagonikiem i ja z wozem wyjechał
na ulicach sprzedali pierwsze kantary kupowały
bo były bardzo smaczne. Następnie wyjechaliśmy
do Meldoli dwa dni spaliśmy na wozach bo isekaliśmy
do Anglii się wyprawdzą pierwszy raz mieszaliśmy
w budynkach wtedy płoty w jednym budynku
Na Boze Narodzenie Niemcy na garażach kilka
bomb rzucił też ruszanie tylko trafiły w białe
budynki u nas tylko strasny wóz i żeby wszystko
porzucił Anglii mieli garaż po jednej stronie wozu
a my po drugiej na warcie uczyli nas numeru po
Angielsku a my po ich po Polsku. Następnie wyjechaliśmy
do Forti mieszaliśmy w rozwalonym budynku przy
wielkiej stacji kolejowej zginęła w wypadku samochodowa
jedna z koleżanek która uczyła mnie jeździć samochodem
strasznie przerywałmy te strasne porostale na am. tam
w Jaterię. Mielimy jechać do jednostki wojskowej
u bok Fatery do Bruzyjeli drogę zaimy zbiegł
i prosto na front do Niemców to było w nocy 24 XII 1944
Na rozpuszczenie wyskoczył Hindus z rozwalonego budynku
i dał znak stop i zawołał bo w pobliżu już Niemcy byli
a tu była pełna wózka droga na naszych kołach
u wozu była łanucha dopiero powoli do tyłu do przodu
starannie wykonywaliśmy bo tu wśród tamy bracie
ze zamkniętymi jak daliśmy na gaz aby nie kęca
a Niemcy zaczęli pociągami okładać gdy wróciliśmy
z powrotem do takiego zburzonego miasta straszny lęk
nas ogarnął bo nie wiedzieliśmy wogóle gdzie znajdujemy
nie było kogo się zapytać aż po jakiś czas
napotkaliśmy Anglika i dogadaliśmy się że to jest
jakże też to tylko skłonie bo za dużo pisano
wszystko przesła jak ten

Wrocław d 25 X 1967. ^{14/17}

Szanowna Pani Irena!

Prozę wybaczyć że wogóle
nie znana osmiela się pisać

Otwieram wyrytą w przyjacielce.

Dotyczyło i mnie i dlatego
wzięłam się do pisania tego listu

Ja brałam udział w walkach
w Italii w 2 korpusie 316 komp.
transportowej.

Wracam do Polski w 1947 roku

gdzie męka już nie zastąpiła
bo smark jedynie zastąpiła
dwoje dzieci.

I teraz zawęłam pracować

w Państ. Fabryce Waggonów

w Wrocławiu gdzie pracuje

na jednym mieście do

obecnej chwili

Należy do związku z BOWID.

Pragnęłabym spotkać
swoje koleżanki może też
ktura tak się odważy napisać
jak ja, a jak przyjemnie
kogoś spotkać i wspominać

Przeżyłam najserdeczniejsze
podziękowania Pani

z pozdrowieniem Sulkowska

Maria

Brodów 25

mój adres

Sutkowska Maria
Wrocław 25

Wrocław 16 XI 1967

ul.

Szanowna Pani Inno!

Wprawdzie tydzień temu wysłałam
wypełnioną ankietę a teraz jeszcze
dodaje. Już dawno chciałam się
mógłby zapytać do kogo się zwrócić
aby jakiej książki użyć lecz nie
wiedziałam do kogo się zwrócić
puki jeszcze raz po prostu nie
wien jak długo wstąpić jeszcze
by to będzie się nadawać jeśli
nie to proszę zignorować

Więcej mogłabym opowiedzieć

Przeżyłam najserdeczniejsze pozdrowienia
z pozdrowieniami

Sutkowska

FUNDACJA
GENERALNA ELŻBIETY KAWACKI

1939

Dowód nadania nr 6067 na przesyłkę poleconą

<u>Maria Sutkowska</u> Adresat (imię i nazwisko lub nazwa)		W A P Wrocław 18-11-77
<u>54-436 Wrocław</u> ulica, nr domu, nr mieszkania, miejsowość		
<u>54-436</u> ozn. kodowe	<u>Wrocław</u> poczta	

Pobranie zł 6 gr Uwagi:

opłata zł 50 gr

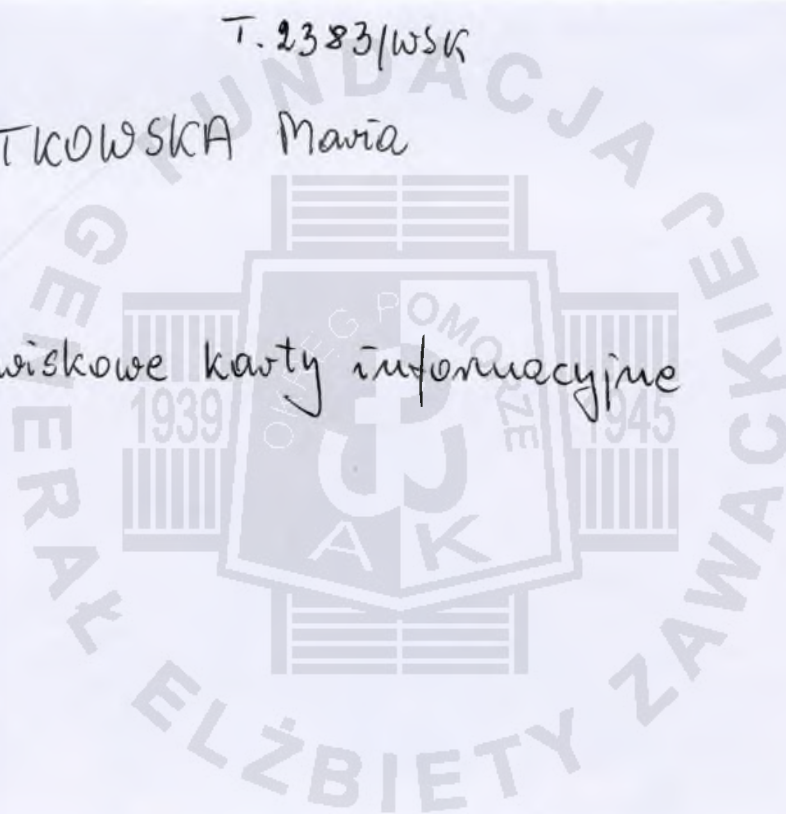
Patrz uwaga na odwrocie

T. 2383/WSK

SUTKOWSKA Maria

PSK
2 Korpus
Andrzej

√ Nazwiskowe karty informacyjne

i

T. 2383 / NSIC

Armia Andersa
2 korpus

SUTKOWSKA Maria

Zródła informacji:
ankieta anonimowa z 1967 r.,
korespondencja.

Złożono:

Archiwum Pomorskie AK
87-100 Toruń, ul. W. Garbary 2.

H. Piel./99

iu / 17

ŚUTKOWSKA Małgorzata

